

Les Illes Balears s'han convertit en la comunitat amb la taxa més alta d'estrangers com a conseqüència d'un procés migratori inèdit, format a parts iguals per un flux d'uropeus competitiu i consumidors potents i l'èxode del Sud que empobreix encara més els països d'origen mentre que ens alimenta de mà d'obra barata. Un equip multidisciplinari coordinat per Pere Salvà ha analit-

responsables puguin projectar polítiques amb els peus a terra. La consciència de l'anàlisi vol dir treure a la llum el rostre d'infinites persones a les quals la llei condemna a la situació de "morts civils", i rompre els tòpics assentats en una informació interessadament falsa, per parcial. L'equip de Pere Salvà retrata els immigrants del Nord: els vells turistes que ara resideixen a l'habitatge que varen comprar al boom de la construcció dels anys vuitanta i noranta, temps d'especulació i blanqueig de doblers, i els empresaris i els treballadors europeus qualificats que vengueren després, a crear les immobiliàries i les empreses de serveis on els seus compatriotes serien els clients preferents. Són aquests els que han disparat les xifres

de consum de territori, d'aigua, carreteres, energia, producció de fems. Ells són els que competiran amb els nadius als llocs de feina i en les inversions empresarials. Els que no han tingut cap problema de regularització. I ha retratat també els immigrants del Sud, els que provenen bàsicament del Magrib i d'Amèrica llatina, més de la meitat dels quals està sense legalitzar, que -com que no existeixen civilment- saturen escoles i centres de salut que no estan dimensionats segons la població de fet. Aquests immigrants, demostra la investigació, consumeixen pocs recursos i amb la Llei d'estrangeria seran expulsats quan no facin falta. Tanmateix no ens fan cap competència, perquè ocupen els llocs de feina que els nadius ja no volen cobrir i són la base de l'economia submergida.

Del Nord i també del Sud

Gina Garcías Sansaloni

zat a consciència el fenomen amb l'objectiu d'assentar les bases per conèixer realment una situació que la Llei d'estrangeria ha envoltat de nebulosa, perquè les institucions

-Les xifres sobre immigració varien molt segons les fonts. Al vostre estudi vos basau complementàriament en fonts oficials i extraoficials, les que faciliten les ONG i d'altres. Això vol dir que la immigració és encara un fet nebulós a les Balears?

-La immigració és un moviment mundial que ens afecta de ple. La globalització -que és facilitat de transport-provoca una mobilitat enorme de les persones, un fenomen inèdit fins ara. La immigració és molt dinàmica. Varia molt. Els empadronats a primers de gener pot ser que ja no hi siguin a la primavera. Jo crec que sempre els calculam a la baixa. Tot això ens provoca una inseguretat molt gran a l'hora d'analitzar el fenomen: les dades oficials que dona la Policia, per exemple, inclouen només aquells que tenen permís de residència, que en el cas de les Balears representen només un 30% dels immigrants. Els empadronats als municipis són més: jo crec que arriben a un 50% de la immigració real. És necessari contrastar totes les dades per tenir un dibuix aproximat d'aquest fenomen.

-El vostre estudi ha triturat tòpics i prejudicis.

-Quan nosaltres vàrem presentar el projecte a "SA NOSTRA", una de les coses que volíem fer era una diagnosi de la immigració a 31 de desembre del 2002, veure quines són les debilitats, les fortaleses, les amenaces d'aquest fenomen, i al mateix temps proposar recomanacions a partir d'una anàlisi racional. Volem, amb aquest estudi, donar les pautes reals i rompre les idees preconcebudes, volem que a partir de les nostres conclusions es puguin fer estudis més profunds sobre aspectes concrets: sanitaris, d'educació, etc. Crec que hem pogut demostrar que la immigració fa una gran aportació positiva a l'economia de les Balears de la qual la societat no s'adona i tracta els immigrants com a ciutadans de segona. No estan legalitzats: són morts civils perquè no es reconeixen els seus drets.

-Quan es parla d'immigrants sembla que només es pensa en els llatinoamericans i els africans. Però a aquest estudi s'observen tots i es fa la contraposició immigrants rics i immigrants pobres. Tots han vingut gràcies a la bonança econòmica: a treballar, a muntar una empresa o com a residents. La situació i l'impacte que causen a Balears cada un d'aquests tres grups deuen ser molt diferent.

-Completament. Nosaltres intentam veure i comparar les característiques de la immigració del Nord i de la immigració del Sud. Ha estat molt difícil descriure amb precisió la immigració del Sud, i em referesc a la que ve d'Àfrica i d'Amèrica llatina, perquè és la que està en una situació més irregular. Aquesta és la primera diferència: mentre que pràcticament tots els del Nord són regulars encara que no s'hagin empadronat perquè pertanyen a la Unió Europea, els immigrants del Sud tenen problemes greus. Aquí hem passat un procés que jo explico com el pas del model migratori de Nova Florida al model migratori de Nova Califòrnia. El model Nova Florida constitueix la primera fase de la nostra immigració, la que arriba entre els anys setanta i els vuitanta, formada bàsicament per l'immigrant residencial del Nord, i molt poca immigració estrangera del Sud. Era un model de residents europeus majors de 50 anys.

-I el model Nova Califòrnia?

-Es comença a produir els anys noranta i molt especialment a partir del 96, després que la bombolla del 92 va fer augmentar la construcció i el turisme residencial. Dos factors que tenen un potent efecte cridada tant al Nord com al Sud. Del Nord continuen arribant residents que, com a conseqüència de la peculiar evolució del nostre turisme de masses, passen de ser turistes a propietaris d'un apartament a les Illes, gràcies als crèdits baixos i a les inversions provocades pel naixement de l'euro. I, en una tercera fase, residents permanents. Són els europeus que ara comencen a tenir 65 anys, els que varen arribar fa 30 anys amb el primer boom del turisme de masses, i que ara converteixen en habitatge principal la casa que varen comprar aquí els anys noranta. A aquest moviment li dic "Nova Florida" perquè ha provocat una atracció molt important d'inversors: ha provocat el naixement d'una immigració empresarial, d'europeus d'entre 40 i 60 anys que han vingut a proporcionar els serveis als residents que provenen del seu país. Aquesta és una altra característica d'aquestes illes. A la vegada això ha provocat, en el procés de globalització de les empreses, l'arribada d'una immigració laboral europea que ocupa aquestes empreses, fonamentalment de serveis turístics. És a dir, una immigració qualificada del Nord cap al Sud, bàsicament alemanya i anglesa, però amb una presència cada vegada més important de francesos, italians, paral·lela a l'augment del turisme d'aquests països. Tot junt ha fet que se'ns aparegui aquest conglomerat residencial, empresarial i laboral.

"La Llei d'estrangeria impedeix fer contractes legals als immigrants que ja són aquí irregularment. No és un problema d'incapacitat tècnica: amaga el desig de control de les fronteres. Som els gendarmes del Sud"

LA COMPETÈNCIA DEL NORD

-La immigració del Nord és la que defineix com a immigració competitiva amb nosaltres.

-Ens fan la competència com a empresaris i com a tre-

Pere Salvà Tomàs, (Palma, 1950), és catedràtic de geografia humana de la Universitat de les Illes Balears i doctor honoris causa en ciències socials per la Universitat Tecnològica de Los Andes (Perú). És Premi Ciutat de Palma d'Investigació (1995). Especialitzat en l'estudi de la geografia dels espais rurals, de la població, de l'oci i del turisme, destaca en les seves línies de recerca l'anàlisi dels impactes de les activitats del turisme sobre l'espai rural, la població i el medi ambient. Actualment treballa en el doble fenomen del turisme i la immigració. Amb aquesta especialització ha participat en el Segon Forum Civile ERROMED a Nàpols i al fòrum internacional MULTAQA Mediterrània de la UNESCO a Agrigento (Sicília). Ha publicat més d'un centenar d'articles i llibres, ponències i comunicacions presentades a més de 140 congressos internacionals. Ha participat en l'elaboració del Llibre Blanc del Turisme a les Illes Balears, el Pla territorial de Mallorca i el Pla estratègic de la família a les Illes Balears, entre altres. Ha estat investigador principal en múltiples projectes. El 2001 fou concedit a l'equip de recerca que dirigeix, el Premi d'Investigació "SA NOSTRA" 2001 en la temàtica de la immigració d'estrangers a les Illes Balears.

balladors i és molt curiós que això se superposa al fet que les nostres illes estiguin a la cua de totes les autonomies quant a estudiants universitaris. Clar, nosaltres hem tengut sempre plena ocupació, i això ha fet que els estudis universitaris siguin poc atractius per a molts de joves. Però ara comencen a aparèixer persones molt qualificades que vénen de l'Europa comunitària i de l'Europa de l'Est, que ens passaran per davant. La gent de l'Europa de l'Est està molt qualificada professionalment i probablement acceptarà feines amb salaris molt més baixos que els que nosaltres demanem. Nosaltres, que no tenim aquesta formació universitària, quedarem enmig del sandvitx: no volem fer les feines baixes, però no podem progressar, perquè els europeus del Nord i de l'Est ens ho impediran.

-La immigració del Sud no ens fa la competència.

-No. És complementària. És completament complementària, fa feina en aquells sectors que nosaltres hem abandonat: neteja, atencions personals, agricultura... Té una problemàtica personal, social, però des del punt de vista laboral no és problemàtica.

-Ara els empresaris del camp mallorquí es queixen que els immigrants marroquins tampoc ja no volen fer feina al camp.

-És que a més del dinamisme espacial del qual parlàvem, també hi ha un dinamisme social que fa que els fills dels immigrants vulguin pujar de categoria i no vulguin fer les feines que fan aquí els seus pares. Els fills han accedit a la formació i volen fer feines de qualificació superior. Els pares tampoc no volen que els seus fills facin les feines que fan ells. Per tant, apareix un procés substitutori en el qual aquesta immigració complementària de la qual parlem sempre serà necessària. Hem de tenir gent que faci les feines que ara nosaltres no tenim temps de fer.

EL CONSUM DE RECURSOS

-El primer tòpic o prejudici que la vostra investigació ha romput és el recel social cap als immigrants del Sud, que molta gent veu com una amenaça per al seu lloc de feina. Mentre que el realment competitiu és l'immigrant del Nord. L'immigrant del Nord és també el que major impacte causa a les Balears quant a consum de territori i de recursos, saturació de carreteres etc.

-Sí, l'immigrant del Nord, residencial o laboral, és una persona que viu a apartaments, a xalets, una persona amb vehicle propi, electrodomèstics, amb molts d'aparells que consumeixen energia. En canvi l'immigrant del Sud no compra habitatges, no té cotxe, no consumeix energies. Nosaltres hem vist un creixement paral·lel entre el nombre de residents del Nord i el volum de construcció d'habitatges. Uns habitatges als quals la majoria de la població de les Balears no pot accedir, a causa dels preus tan elevats. El 98% dels immigrants del Sud viuen de lloguer. Viu un caramull de persones en un espai reduït en el qual pràcticament no hi ha electrodomèstics. Com més evolucionada és la societat, per desgràcia, més consumidora d'energia torna.

-Es romp la tesi d'alguna opció política que diu, "hem d'aturar la immigració -referint-se a la del Sud- perquè consumeix territori i recursos i és insostenible". I no parla de la del Nord...

-Tothom parla de desenvolupament sostenible, i generalment amb aquest terme es refereixen a la sostenibilitat mediambiental. Però és que la segona premissa fonamental del desenvolupament sostenible no era la biodiversitat, sinó l'equilibri entre el Nord i el Sud. La igualtat entre els que ara són rics i els que són pobres. El gran problema, quan es passa de la política local a la global, és que per a ser respectuosos amb el medi deixen de respectar el dret a la igualtat, entre rics i pobres, entre sexes, entre races. La gran espasa de Damocles de la sostenibilitat és que si augmentem el consum d'energia per democratitzar el benestar pot explotar el món. Si puja la qualitat de vida del Sud explotarà el món, però a la vegada els del Nord no estam disposats a rebaixar la nostra qualitat de vida, o allò que anomenem qualitat de vida. Tot això no es té en compte quan es parla de la immigració. Perquè funcionem amb estereotips, amb prejudicis, quan associem immigració i delinqüència, per exemple. Encara no hem arribat a la xenofòbia, però sí que hi ha un cert rebuig a les perso-

nes que són d'ètnia o de cultura diferents, com els magribins, els negres, etc. El gran problema dels immigrants és que, en no ser ciutadans, no tenen drets socials. Tenen alguns drets elementals, com el d'accedir a la sanitat primària, un dret que, certament, crea estrès a determinats centres de salut, perquè en no estar regularitzades, aquestes persones no figuren a les estadístiques, i els serveis no estan dimensionats d'acord amb aquestes necessitats, no s'augmenten dotacions. No estan dimensionats ni adequats a les noves necessitats d'atendre els pacients d'altres llengües i d'altres cultures...

L'ECONOMIA IRREGULAR

-Quines són les conseqüències del fet que una part de la immigració no existeixi oficialment?

-En primer lloc s'ha de dir que la immigració és econòmicament beneficiosa, i com més regularitzada sigui, més beneficiosa serà. El gran problema que part de la immigració sigui irregular és que a més d'abusar d'aquestes persones, es roba a Hisenda, perquè l'economia submergida no paga impostos. Els immigrants irregulars no poden reclamar drets, i aquesta és la segona conseqüència.

-Des del punt de vista del cost social?

-Els costos més importants són la salut i l'educació. La immigració ha romput les perspectives demogràfiques elaborades en els anys vuitanta i noranta, que preveïen una natalitat a la baixa i un envelliment de la població. Ara ha augmentat molt el nombre d'alumnes que les escoles han d'atendre. Ha augmentat la necessitat de places a les escoles públiques. El 80% dels immigrants amb fills són del Sud. Hi ha 8.000 alumnes llatinoamericans, asiàtics, magribins... que van a l'escola pública. No és el problema dels fills del Nord, alemanys o anglesos, que van a l'escola privada. Aquests no tenen problemes, perquè se'ls tolera perfectament. Els immigrants del Sud no van als centres concertats; no perquè no els admetin, que en tenen l'obligació, sinó perquè no es troben amb un ambient que els accepti, s'hi senten a disgust. Aquesta pujada de despeses escolars en funció de la immigració té una segona conseqüència, que és l'estrès dels mestres. Tenir vint nacionalitats a un escola és un greu problema: coexisteix el món occidental amb dos móns diferents, el de l'Europa de l'Est i el de l'Europa occidental, amb un problema de llengües, i el problema de l'ensenyament de la nostra llengua als immigrants llatinoamericans. El conflicte del bilingüisme que ara es planteja de nou. Ara ja no sabem quina llengua és l'oficial. L'altre conflicte és el canvi de mentalitat que han de tenir els immigrants dels països de Sud, especialment els àrabs, el concepte i el paper de la dona...

LES ARRELS

-Encara es discuteix sobre si els immigrants han de mantenir les seves arrels, els seus costums, o si en venir aquí han d'acceptar les nostres normes i adoptar els nostres costums.

-El problema que es va suscitar sobre si havien o no de

L'equip i els objectius de la investigació

L'equip d'investigadors coordinat pel geògraf Pere Salvà aconseguí el Premi "SA NOSTRA" d'investigació en la convocatòria del 2001 amb el projecte titulat "La immigració d'estrangers a les Illes Balears. Situació actual i reptes de futur".

L'equip d'investigadors està format, a més, per Carmel Bonnin Cortés, advocat i expert en temes socials. Maria Angustias Spínola López, auxiliar d'infermeria d'Atenció Primària, i Pere Albertí Huguet, economista. A més, compten amb la col·laboració del sociòleg Joan Amer, de Miquel Perelló Oliver i Coloma Ferrer com a equip d'educació; amb Josefa Gutiérrez i els coordinadors de centres d'atenció primària en l'equip de salut, i amb treballadors/res socials de Càritas i de diversos ajuntaments.

L'objectiu de l'estudi és l'anàlisi dels fluxos migratoris actuals d'estrangers que han arribat i continuen arribant a les Balears i dels impactes de tota casta que ocasionen. Es considera que aquest és un coneixement "bàsic per a qui hagi d'articular les polítiques i les mesures d'integració d'aquests col·lectius d'immigrants".

dur el vel les joves àrabs no és més que un símptoma de qüestions més profundes. De totes formes s'ha de dir que aquest és un conflicte de la primera generació. Els fills i els néts dels immigrants no tendran aquest problema: s'integraran perfectament perquè no voldran ser ciutadans de segona.

-La immigració residencial, empresarial, laboral, tota ha vingut com a conseqüència de la bonança econòmica que han viscut les Balears. En situació de crisi, deixaran automàticament de venir?

-La primera consideració que vull fer és: hi ha crisi? No, no hi ha crisi. Hi ha recessió, hi ha un alentiment, no ho discutirem, per factors externs a les Illes, la recessió alemanya... però si hi hagués crisi hi hauria "cruixir de dents" per part de l'empresariat, i l'empresariat no ha cruixit les dents. Guanyaran més poc, però no hi ha crisi. Crisi significa recessió, retorn dels immigrants. En segon lloc, en les circumstàncies que hi ha ara hi continuarà havent immigració, perquè nosaltres la necessitam. Amb la del Nord podem entrar en competència, com he dit, però la del Sud sempre serà necessària amb un percentatge determinat: ara, per exemple, hi ha un cert alentiment de la immigració del Sud, hi ha poca cosa més que reunificació familiar i immigració femenina. Però si vénen vol dir que tenen expectatives de trobar feina. Feina a l'economia submergida, que ningú no persegueix. El gran "avantatge" polític d'aquesta immigració no regulada és que com que no existeixen oficialment, en qualsevol moment poden treure fora els que vulguin. Són morts civils. Seria ideal que tots fossin ciutadans de primera, amb tots els drets i tots els deures. La nostra legislació, amb les reformes de la Llei d'estrangeria, és cada vegada pitjor, perquè sempre manté un article que és l'excepcionalitat, que vol dir que a qualsevol moment, quan el governant de torn vulgui, pot fer una

"Mentre que pràcticament tots els immigrants del Nord són regulars, perquè pertanyen a la Unió Europea, els immigrants del Sud tenen problemes greus"

L'èxode de les dones

Pere Salvà destaca que la immigració comença a tenir ara una característica nova. El moviment migratori ha esdevingut majoritàriament femení: ja sigui a causa de la reunificació familiar o de la problemàtica que tenen als seus països, el cas és que les dones arriben, soles o amb els seus fills, "perquè saben que hi ha una demanda important de serveis que poden complir. Si un estudia un poc qui demana regularitzar aquí la seva situació, pot veure que en els darrers anys el creixement espectacular de la immigració no és d'homes, sinó de dones i dels infants que duen amb elles".

Bàsicament el paper de les dones immigrants és el de substitutes de les feines domèstiques i d'atenció als infants i als ancians que ja no poden complir les dones occidentals, perquè s'han incorporat al mercat laboral. "Les dones sud-americanes són les que han permès l'alliberament de la dona europea de les tasques domèstiques i d'assistència als ancians", opina Pere Salvà. El fenomen es produeix perquè la incorporació de les dones al món laboral no ha anat acompanyada d'un canvi del model social tradicional on la família, i dins la família la dona, és el nucli que resol els problemes d'assistència als majors, als infants i als malalts: "No s'ha canviat el model, sinó que simplement s'ha substituït la dona que compleix aquesta funció".

Les dones immigrants, i en major mesura si estan en una situació irregular, cobreixen a un cost baix i per tant assumible per a l'àmplia classe mitjana, la manca de serveis públics de proximitat com guarderies, centres de dia per als majors i assistència domiciliària. El seu treball, ocult, permet mantenir una estructura econòmica on les jornades laborals són aclaparadores, i un model de divisió sexista del treball domèstic i de responsabilitats familiars.

Segons Pere Salvà, la primera conseqüència visible de l'arribada de les dones immigrants és l'augment de la fecunditat i de la natalitat a unes Illes on aquesta taxa era de les més baixes del món: "Una conseqüència amb data de caducitat" perquè aquestes dones i, especialment les següents generacions, controlaran la seva fecunditat tot d'una que tinguin a l'abast els instruments necessaris per fer-ho".

Mentre, en arribar, els problemes d'adaptació són, en alguns casos, greus: "Les dones magribines tenen especials dificultats per integrar-se a un sistema d'igualtat teòrica de sexes que és difícilment assumible per la cultura de la qual provenen. Això té conseqüències. Per exemple, quan la dona ha d'acudir al metge i es troba que és un home, és un conflicte que encara no han superat a França, per exemple, amb una immigració molt més anterior a la nostra. Les dones llatinoamericanes han de superar el masclisme que també professen, però tenen una mentalitat més occidental. Tampoc nosaltres no hem assumit encara de forma plena la igualtat entre els sexes".

regularització extraordinària. Els irregulars ho saben. Això es difon de boca a orella, i per això cada dia hi ha cues a les oficines d'immigració. Perquè saben que quan hi hagi molta pressió hi haurà una regularització. Aquest és el problema de la nostra llei.

EL DRET A NO EMIGRAR

-En un món globalitzat, com es respecta el dret a emigrar i el dret a no emigrar?

-La Declaració Universal dels Drets Humans proclama el dret de tothom de viure allà on vulgui. Però ja sabem que això només és un paper. En un món globalitzat el dret de no emigrar es converteix en un problema geopolític i econòmic. Els grans moviments de població a escala mundial no es produeixen entre el Nord i el

Sud, sinó dins els països del Sud. Els més pobres del món fugen a altres països pobres per motius polítics, de guerres, de fam, i d'allà només alguns arriben al Nord. Quan parlem des de la nostra visió egocèntrica europea només ens fixam en els que arriben aquí. Però si considerem la qüestió a escala planetària, els grans moviments migratoris no es produeixen per motius laborals, sinó per altres més dramàtics encara. Al Nord només arriben els que tenen més bona salut, són més vius, tenen qualche coneixement i tenen possibilitats d'arribar. No ens arriben ni els malalts, ni els més toscos. Hi ha hagut una selecció de fet, són les persones més preparades, i quan se'n van provoquen un empobriment encara més gran dels països que han abandonat. Als països més pobres queda la gent amb pocs recursos. Els països que eren pobres els anys seixanta són ara més pobres encara. Els països receptors d'emigració ens aprofitam de la millor energia dels països pobres.

LA LLEI D'ESTRANGERIA

-La legislació espanyola, que és molt semblant a l'europea en temes d'immigració, quin paper compleix actualment?

-Policíaca estrictament. La Unió Europea realitza una funció policíaca i selectiva. Funciona com ho feia la legislació alemanya o francesa en el moment que els espanyols emigraven. Ara simplement ha baixat geogràficament la frontera. Era una legislació selectiva: únicament

"Els competitiu són els immigrants del Nord i els fills dels immigrants del Sud, que ja no volen fer les feines miserables que encomanem als seus pares"

es deixava passar els que feien les feines més baixes, i no es permetia l'entrada dels que podien competir amb els treballadors del país receptor. El gran problema de les Illes Balears és que, en ser dins Europa, les úniques limitacions es poden posar als immigrants extracomunitaris. Unes limitacions que consisteixen a dir, els deixarem entrar fins que els necessitem i quan no els necessitem els podrem expulsar. A posta aquestes dades que ens donen són tan fluctuants.

-Una part de l'empresariat voldria que es facilités l'entrada d'immigrants.

-Sí, sobretot l'empresariat agrícola. Necessiten treballadors temporals per a les collites. Els volen tenir d'immediat, al moment de la plena. I els volen fer contractes legals. La legislació no atén aquesta demanda. Preveu que l'oferta de treball es faci al país d'origen, són les famoses quotes. La tramitació és lenta, i per tant ineficaz. És el gran problema d'aquesta llei: impedeix fer contractes legals als immigrants que ja són aquí irregularment. No és un problema d'incapacitat tècnica de la llei, amaga el desig de control de les fronteres. Hem passat de ser un país que no tenia vocació de frontera, -recordem que els llatinoamericans parlaven d'Espanya com la *madre patria*- a ser els gendarmes del sud

En set anys el nombre d'immigrants empadronats a les Balears s'ha multiplicat per quatre segons el quadre adjunt, elaborat pel catedràtic Pere Salvà:

IMMIGRANTS EMPADRONATS A LES BALEARS

1996	30.000
1997	31.000
1998	37.000
1999	44.000
2000	52.000
2001	66.000
2002	97.000
2003	132.000

de la Unió Europea. La qüestió és que no tenim encara els mitjans per fer aquesta tasca policíaca, i no hem referenciat a les pasteres, sinó a les dues grans portes d'entrada de la immigració clandestina, que són els aeroports de Madrid i de Barcelona.

-I el retorn?

-N'hi ha de dos tipus: l'immigrant del Sud no pensa en el retorn. Fa bots. Va a les àrees més dinàmiques. Si les Balears entren en crisi aniran a Màlaga o al sud de França, però no tornaran al seu país. Ningú del Sud no parla de retorn. Els del Nord sí. Tornaran al seu país quan es facin grans i tinguin problemes assistencials. Gent que a partir dels 75 anys torna dependent i no troba aquí l'assistència que precisa. Hi ha un retorn especialment d'anglesos, ara per ara, els més vells residents estrangers. Perquè aquí no hi ha un sistema de serveis socials al qual puguin accedir. La problemàtica és petita perquè els residents estrangers ancians tenen un nivell de renda alt. Ara el problema s'agreuja amb l'arribada cada vegada més gran d'immigrants europeus d'un nivell més baix. Es trobaran com qualsevol pensionista espanyol, però no tendran ningú que els pugui ajudar en allò que les pensions no fan.

A aquests quadres Pere Salvà mostra que, el març del 2002, el nombre d'estrangers que habiten les Balears és quasi el doble (183.436) del d'empadronats al conjunt dels municipis de les Illes (105.000). Els procedents de la Unió Europea són més de la meitat (101.111). I d'ells, els alemanys són la nacionalitat majoritària (57.640). Dels immigrants del Sud, Amèrica Llatina és la procedència més nombrosa, però el Marroc és l'estat d'on prové el major nombre d'immigrants. El nombre d'immigrants del Sud en situació regular és, segons Pere Salvà, només una tercera part del total.

PROCEDÈNCIA DELS IMMIGRANTS ESTRANGERS A LES ILLES BALEARS. AVALUACIÓ MARÇ DEL 2002

PROCEDÈNCIA	PERMANENTS		TEMPORALS		TOTAL
	EMPADRONATS	NO EMPADRO.	TOTAL	>3 mesos	
UNIÓ EUROPEA	51.559	14.069	65.628	35.483	101.111
RESTA EUROPA	5.679	2.108	7.787	344	8.131
TOTAL EUROPA	57.238	16.177	73.415	35.827	109.242
MAGRIB	11.840	10.680	22.520	3.560	26.080
RESTA D'ÀFRICA	3.407	2.270	5.677	973	6.650
TOTAL ÀFRICA	15.247	12.950	28.197	4.533	32.730
NORD AMÈRICA	2.196	86	2.282	10	2.292
CENTRE AMÈRICA I EL CARIB	2.338	761	3.099	191	3.290
AMÈRICA DEL SUD	23.301	4.901	28.202	865	29.067
TOTAL AMÈRICA	27.835	5.748	33.583	1.066	34.649
ÀSIA	2.970	785	3.755	197	3.952
OCEANIA I ALTRES	2.667	190	2.857	6	2.863
TOTAL ESTRANGERS	105.957	35.850	141.807	41.629	183.436

Font: Elaboració Pere Salvà, a partir de les dades del Padró de Població. INE/"SA NOSTRA"/IBAE

PROCEDÈNCIA DELS ESTRANGERS DE LA UNIÓ EUROPEA. ILLES BALEARS. MARÇ 2002

PROCEDÈNCIA	PERMANENTS		TEMPORALS		TOTAL
	EMPADRONATS	NO EMPADRO.	TOTAL	>3 MESOS	
ALEMANYA	21.285	6.489	27.774	29.866	57.640
REGNE UNIT	12.386	3.129	15.515	5.051	20.566
FRANÇA	5.326	1.718	7.044	276	7.320
ITÀLIA	5.309	1.021	6.330	194	6.524
HOLANDA	1.907	461	2.368	26	2.394
BÈLGICA	1.321	365	1.686	16	1.702
SUÈCIA	1.123	243	1.366	8	1.374
PORTUGAL	839	159	998	23	1.021
ÀUSTRIA	815	196	1.011	13	1.024
DINAMARCA	566	154	720	4	724
FINLÀNDIA	306	86	392	6	398
IRLANDA	258	28	286	0	286
GRÈCIA	69	7	76	0	76
LUXEMBURG	49	13	62	0	62
TOTAL UE	51.559	14.069	65.628	35.483	101.111
EUROPA NO COMUNITÀRIA					
SUÏSSA	1.133	226	1.359	156	1.415
BULGÀRIA	1.050	442	1.492	26	1.518
ROMANIA	778	114	892	38	1.030
ALTRES	2.718	1.326	4.044	124	4.168
TOTAL E NO UE	5.679	2.108	7.787	344	8.131
EUROPA	57.238	16.177	73.415	35.827	109.242

Font: Elaboració Pere Salvà a partir del INE/CRE "SA NOSTRA"